

Višejezičnost u nastavi sa mladima (od 10. razreda) - koncept nastavne jedinice

Marion Grajn, Univerzitet u Majncu

0. Uvod

Cilj ovog priloga jeste nacrt konkretne nastavne jedinice uz korišćenje oblika zadataka specifičnih za višejezičnost. Najpre ćemo se ukratko osvrnuti na prednosti višejezičnosti iz perspektive neuronauke (1. odeljak). Nakon toga sledi kratak prikaz Zahteva Evropske komisije koji se tiču jezičke raznolikosti. U 3. odeljku se tematizuju postojeći pristupi višejezičnosti. Predmet 4. odeljka su mladi kao ciljna grupa, a u 5. odeljku biće predstavljena konkretna nastavna jedinica.

1. Višejezičnost aus perspektive neuronauke

Individualna višejezičnost, koja je još do pre nekoliko godina kritično posmatrana, danas se, iz perspektive neuronauke, smatra velikom kognitivnom prednošću višejezičnog čoveka (up. Grein & Riedinger 2022: 77)¹. Kognitivnim prednostima se, između ostalog, smatraju bolja radna memorija, veća fleksibilnost pri korišćenju različitih strategija, veća sposobnost održavanja pažnje, sposobnost rešavanja problema i poboljšane sposobnosti promene perspektive (up. Grein & Riedinger 2022: 78 i d.). Godine 2019. uvrežilo se mišljenje da višejezičnost ne zavisi od životne dobi, već od dostignutog nivoa kompetencije, odn. količine unosa, tj. i kasnije učenje stranih jezika dovodi do poboljšanja kognitivnih postignuća i povećane interkulture ili transkulture kompetencije (up. Grein & Riedinger 2022: 77). Saznanja neuronauke nam, uz to, predočavaju i da je apsolutna jednojezičnost kontraproduktivna, i to upravo kod početnika; kontrastiranje jezika i kontrastivni postupci pospešuju jezičku svesnost, a samim tim i učenje jezika. Jezički repertoar pojedinca trebalo bi da bude iskorišćen i u nastavi stranih jezika.

2. Višejezičnost u Evropskoj uniji

Nadređeno načelo EU je tzv. načelo „integralne višejezičnosti“ (up. Odendahl & Scheffler 2011: 64), tj. jezička raznolikost treba da deluje integrativno i da dovede do veće solidarnosti i većeg uzajamnog razumevanja (up. n. d.). Evropski savet, Evropska komisija i Evropski parlament pri tome preporučuju trojezičnost svih Evropljana, poznatije pod sloganom „Maternji jezik plus 2“. Ovi politički zahtevi su formulisani na jednom sastanku Evropskog saveta 2002. godine u Barseloni, te se nazivaju i „Načela iz Barselone“. Evropski savet (*Službeni glasnik br. C 142 od 14. juna 2002*) piše:

Evropska raznolikost se naročito jasno manifestuje u njenim jezicima. Međutim, ukoliko građani žele da profitiraju od te raznolikosti, moraju da budu u stanju da uzajamno

---

¹ Različite definicije višejezičnosti mogu se naći kod De Bot & Roche (2018: 18 i d.)

komuniciraju. Poznavanje jezika spada u osnovne veštine koje zahteva Evropa kao društvo znanja: Opšte načelo glasi da bi svako trebalo da govori dva strana jezika.

Pri tome se svi jezici moraju posmatrati kao ravnopravni (dakle i tzv. jezici manjina), a i tu je u fokusu individualna višejezičnost, dakle sposobnost svakog pojedinca u Evropi da pored svog prvog jezika nauči još dva jezika, a ne društvena višejezičnost (npr. u Švajcarskoj koja ima nekoliko službenih jezika). U nemačkim školama i dalje preovladava *monolingvalni habitus*, tj. jezički repertoar učenica i učenika je i dalje nedovoljno iskorišćen. Godine 2020. je 11,87 miliona od ukupno 81,87 miliona ljudi bilo migrantskog porekla (up. Statista; preuzeto 14.09.2022). Jezički repertoar, koji deca donose sa sobom na nastavu, pri tome se ne uzima dovoljno u obzir. To se odražava i na nastavu stranih jezika u nemačkim školama.

3. Pristupi višejezičnosti u nastavi stranih jezika

Dok je u okviru tzv. Direktnog metoda u nastavi stranih jezika važno načelo *Apsolutne jednojezičnosti* (koju neke institucije i dalje reklamiraju), Butzkamm je već 1973. godine zahtevao *Prosvećenu jednojezičnost*. Butzkamm (2019) u svom blogu daje sledeću definiciju²:

PJ [Prosvećena jednojezičnost] znači redovna, sistematska podrška uz pomoć maternjeg jezika u početnoj nastavi stranog jezika, s ciljem da nastava bude u što većoj meri jednojezična, odn. da se drži na stranom jeziku koji se predaje. Početna pomoć maternjeg jezika sve je manja kako učenici napreduju u učenju. „Sve na maternjem jeziku“ - to je cilj, ali ne i put. Samo ako se uključe maternji jezici učenika, stvorice se uslovi za njihov optimalni napredak.

Već je Roche (2011:28) zahtevao *Prosvećenu višejezičnost* kao „pragmatično mešanje“ raspoloživih jezika. Dok je u nastavi stranih jezika, shodno tome, najpre smeo da se koristi isključivo jezik cilj, upotreba prvih jezika dozvoljena je upravo u početnoj fazi i danas se - uzimajući u obzir jezičku raznolikost u učionicama - prvi jezik i zahteva i podstiče. Smatram da bi pri tome upotreba jezika cilja ipak i dalje trebalo da bude u fokusu, tj. jezički repertoar učenika i učenica trebalo bi i mora da se uzme u obzir, ali mora da bude jasno i da uspešnost učenja jezika zavisi od količine unosa na jeziku cilju. Po mom mišljenju bi, dakle, trebalo da se tokom 90 % nastave na kursu nemačkog jezika koristi nemački jezik.

Osim toga, postoje i modeli didaktike višejezičnosti ciljem istovremenog učenja nekoliko jezika, npr. *Pristup uzajamnog razumevanja* (nem. Interkomprehensionsansatz), odn. inicijativa EuroCom u okviru koje se razvijaju nastavni planovi i materijali kako za romanske i slovenske, ali i za germanske jezike (up. Klein & Stegmann 2000). Ovi se pristupi u ovom članku neće dalje razmatrati, pri čemu upravo *Pristup uzajamnog razumevanja* senzibilizuje učenike i učenice za razumevanje nepoznatih tekstova. Kao primer se često navode dve rečenice na nizozemskom (iz: Hufeisen & Marx 2014: 37).

(1) Aan de rand van het kleine stadje lag een oude verwaarloosde tuin.

(2) In die tuin stond een oud huis en in da huis woonde Pippi Langkous.

---

² <https://fremdsprachendidaktik.de/?p=1473> [preuzeto 15.09.2022]

Kao kontekstualna informacija, koja bi trebalo da pomogne prilikom dešifrovanja, saznaje se da se radi o početku poznate knjige, kao i da je po toj knjizi snimljen film.³ Učenice i učenici na taj način mogu da razumeju na koji način mogu da se uče jezici.

Poznat je *Pristup tercijarnog jezika* (nem. Tertiärsprachenansatz) Hufeisena, sa konceptom *Nemački (kao strani jezik) nakon engleskog* (nem. Deutsch (als Fremdsprache) nach Englisch - DaFnE) prema García (2009).

Nemački nakon engleskog / DaFnE - Didaktika tercijarnog jezika

Ovaj pristup polazi od pretpostavke da će učenici i učenice koji su već učili engleski kao prvi strani jezik sa manje napora učiti nemački kao drugi strani jezik odn. da možda mogu da profitiraju od svojih dosadašnjih iskustava u učenju, tj. biće u stanju da porede nemački i engleski jezik ili će pribegavati strategijama koje su se prilikom učenja engleskog pokazale korisnima. (Hufeisen 2008: 6)

Polazište ovog pristupa je Hufeisenov faktorski model (2003, 2010). Proces učenja jezika se u njenom modelu hronološki opisuje polazeći od L1 (prvi jezik). Pri tome se uzimaju u obzir eksterni (npr. kvalitet i kvantitet unosa) i interni faktori (npr. jezička sposobnost) kod učenja prvog jezika; kod učenja drugog, trećeg ili bilo kog dodatnog jezika pridružuju se i drugi faktori; to su emocionalni faktori (npr. motivacija i stav prema stranom jeziku), kognitivni faktori (npr. specifični stilovi učenja i jezičku svesnost) i lingvistički faktori (postojanje prvog jezika u mentalnom leksikonu). Ukoliko se, pak, uči neki treći (ili još neki jezik), dodatno utiču faktori specifični za strani jezik, npr. iskustvo u učenju stranih jezika i sposobnost transfera (up. Hufeisen 2010; Roche 2012: 171f.). Pri tome je kod učenja trećeg jezika najviše od pomoći prvi strani jezik, a većina učenika i učenica je učila engleski kao drugi, odn. kao prvi strani jezik.

iz L1
Neurofiziološki faktori: opšta sposobnost učenja jezika

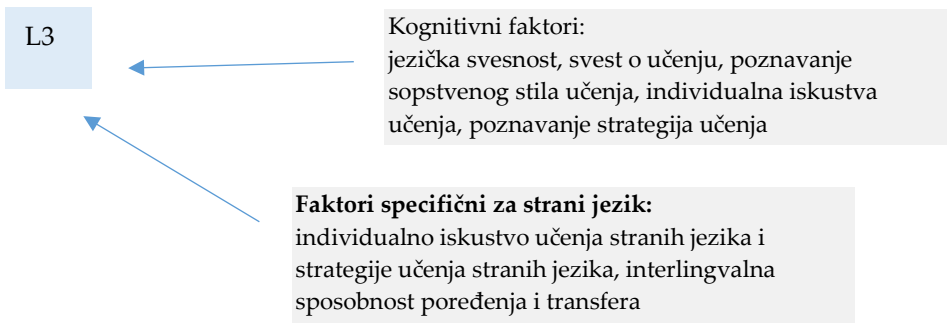
Faktori koji nisu povezani s učenjem:

Okruženje/a za učenje, vrsta i obim unosa, tradicije učenja L1, tradicije učenja L2, ciljevi učenja, status i uloga nastavnika

Emocionalni faktori:

motivacija, učenje i strah od učenja, samoeфикаsnost, subjektivni osećaj blizine/udaljenosti između jezika, stav prema jeziku cilju / ciljnoj kulturi, stil učenja

³ Rešenje: (1) Na obodu malog gradića nalazila se zapuštena bašta. (2) U bašti je stajala stara kuća i u toj kući je živela Pipi Duga Čarapa.

Sl. 1 Faktorski model, zasnovan na Hufeisen (2020:78), vlastiti prikaz

Moderni udžbenici se oslanjaju na ovo poređenje s engleskim - pre svega na leksičkom nivou.

3 Internationale Wörter KB 2

Finden Sie noch vier Wörter. Ergänzen Sie mit Artikel und vergleichen Sie.

überraschung | star | ice hockey | autogramm | story

Deutsch	Englisch	Andere Sprachen
1 die Überraschung	surprise	
2	ice hockey	
3	autograph	
4	story	
5	star	

Sl. 2 Radna knjiga Momente , A2.1, str. 32, Hueber Verlag.

in anderen Ländern auch so?
 „So what?!", sagt Lena, meine Nachbarin. „Chill mal!" Sprache verändert sich, das ist ganz normal. Ja, schon, aber die Liebe der Deutschen zur englischen

Moment ... Coffee-to-go? Das ist nun wirklich ein No-Go!

ich streame
 du streamst
 er / sie streamt
 ...

b downloaden
 c streamen

2 Tauschen Sie dann mit einem anderen Paar und lösen Sie die Aufgaben.

SPRECHEN

Benutzt man in Ihrer Sprache auch Wörter aus anderen Sprachen? Sprechen Sie.

Ja, bei uns in Frankreich sagt man zum Beispiel „le weekend“.

neununddreißig

39

Sl. 3 Udžbenik za kurs jezika Momente , A2.1, str. 39, Hueber Verlag

Na skrinšotu vidimo da se na prelasku ka pristupu *translanguaging*s poziva i na poređenje s drugim jezicima.

Translanguaging

Rodonačelnik ovog pojma je Cen Williams koji je u velškom jeziku govorio o *trawsieithu* (up. García & Lin 2017: 118): Tako je najpre nazvao naizmeničnu upotrebu velškog i engleskog jezika u učionici, kako bi podstakao receptivne i produktivne veštine učenika. *Translanguaging* se, dakle, odnosilo najpre na dvojezične učenike i učenice koji/e na taj način ne treba da izgube, nego da dodatno prošire svoje kompetencije na oba jezika. Williams je naveo argument da putem svesnog smenjivanja jezika nastaje dublje kognitivno bavljenje jezikom, a samim tim i bolje razumevanje sadržaja učenja. Dodatna prednost se sastojala u boljoj integraciji „slabijih“ učenika i učenica (up. n. d.). Taj koncept ili proces se posledično prenosio tako što se uzimao u obzir celokupan jezički repertoar učenika. Jezičku raznolikost u učionici bi uvek trebalo iskoristiti ciljano (up. i García 2009: 148). Kirsch & Montini (2016: 23) govore o procesu (umesto o konceptu) i daju sledeću definiciju:

Translanguaging opisuje proces u kome učesnici fleksibilno i strateški posežu za čitavim svojim jezičkim i ne-jezičkim repertoarom da bi komunicirali, konstruisali znanje, proizveli razumevanje i izrazili svoj jezički identitet.

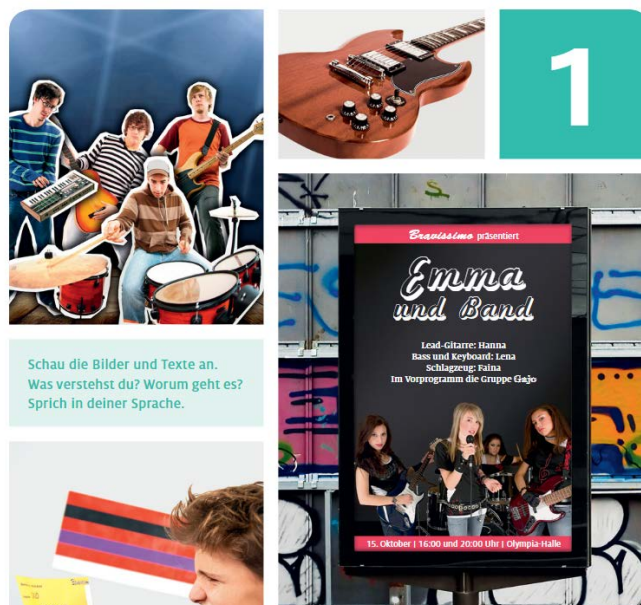
Oslanjajući se na Ganteforta (2020: 200), *Translanguaging* može svrsishodno da se primeni za sve nastavne predmete. Svaki čovek se nalazi unutar jednog jedinog jezičkog sistema, za kojim poseže radi ponovnog uspostavljanja značenja i smisla. Pri tome je jezički repertoar svakog čoveka jedinstven i raznolik. Tu se, dakle, ne radi samo o „nacionalnim jezicima“, nego i o sociolektima, regiolektima, idiolektima - dakle o raznolikim jezičkim oblicima. Šta *translanguaging* konkretno želi da postigne? Učenici i učenice kao osobe koje uče [jezik] treba da budu zapaženi/e svojim celokupnim jezičkim repertoarom i mora da im bude omogućeno korišćenje tog repertoara, čak i kada se cilj unutar škole odnosi na nemački kao jezik obrazovanja (up. Gantefort 2020: 202). García 2011 i García & Kleyn 2016 insistiraju na *translanguaging*-u kao pedagoškoj strategiji u školskoj nastavi. U okviru projekta CUNY-NYSIEB (City University of New York – New York State Initiative on Emergent Bilinguals) *translanguaging* je sproveden u državnim školama, uz podršku jednog univerzitetskog tima (García & Kleyn 2016). Kao konkretne mogućnosti realizacije navode se između ostalog:

- rečnici i glosari, npr. sastavljanje višejezičnog rečnika tokom trajanja kursa.
- izrada višejezičnih zidova od reči; jezičkih kartona (jedna reč na 6 jezika), višejezičnih plakata,
- sakupljanje knjiga na jezicima učenika i učenica ili višejezičnih knjiga u učionici.
- grupni radovi kod kojih je dozvoljeno korišćenje svih jezika.
- ohrabrenje za izražavanje na prvom jeziku i pružanje mogućnosti drugim učenicima i učenicama da prevode (interlingvalna medijacija).
- Uvek treba dopustiti verbalizaciju mišljenja, osećanja na L1.

Pri tom je ovaj koncept direktno povezan sa konceptom *Višejezičnosti sveta u kojem živimo* (nem. Lebensweltliche Mehrsprachigkeit) koji se odnosi na ljude koji u svojoj svakodnevici žive u

više od jednog jezika (up. Gogolin & Lüdi 2015). Ovde se, dakle, uvek uzimaju u obzir i jezici manjina.

I tu su prvi pristupi već realizovani pre svega u udžbenicima za mlade. Međutim, oblik realizacije najčešće odgovara sledećem primeru: „Šta razumeš? O čemu se ovde radi? Govori na svom jeziku“.

Sl. 4 Udžbenik za kurs jezika Dabei A1.1, str. 9, Hueber Verlag

Uvažavnje prvih jezika može se naći i u udžbenicima za odrasle. Ovo je povezano sa realizacijom zahteva za interlingvalnu komunikaciju u pratećoj publikaciji uz Zajednički evropski referentni jezički okvir (2020). Tu se mogu naći konkretni podsticajni predlozi za kontrastiranje jezika:

b Lesen Sie den Programhinweis in a und beantworten Sie die Fragen 1 – 3.

1. Was bedeutet der Ausdruck *in die Fußstapfen treten*? Kennen Sie einen ähnlichen Ausdruck in einer anderen Sprache?
2. Was ist Tims Problem? Fassen Sie zusammen.
3. Was meinen Sie? Welche Entscheidung hat Tim getroffen? Äußern Sie Vermutungen.

Sl. 5 Udžbenik za kurs jezika Vielfalt, B2.1, str. 19, Hueber Verlag

A i kod istraživanja postoji konkretna potreba za prvim jezikom:

11 KOMMUNIKATION Schreiben Sie eine Migrationsgeschichte für die Webseite von Radio Y (100 – 120 Wörter). → Schreibwerkstatt → AB 12–13

Schritt 1: Lesen Sie den Hinweis vom Radiosender. Recherchieren Sie dann in Ihrer Muttersprache über jemanden, der ausgewandert ist.

www.radio_Y.de/tag-der-migranten

Sie kennen eine spannende Migrationsgeschichte?

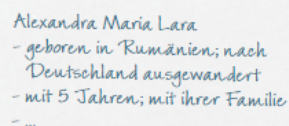
Dann schreiben Sie uns! Wir freuen uns auf Ihre Beiträge, gern auch mit Foto, an:
tag_der_migranten@radio-y.de

✉ 🐦 📺 📧 📷

Schritt 2: Machen Sie Notizen auf Deutsch zu den folgenden Inhaltspunkten:

- wo sie / er geboren wurde und wohin sie / er ausgewandert ist,
- in welchem Alter und mit wem sie / er ausgewandert ist,
- warum sie / er ausgewandert ist,
- was sie / er heutzutage beruflich macht,
- was zu ihrer / seiner Integration beigetragen hat.

Alexandra Maria Lara
- geboren in Rumänien; nach
Deutschland ausgewandert
- mit 5 Jahren; mit ihrer Familie
- ...

Schritt 3: Schreiben Sie Ihren Beitrag.

die Herkunft einer Person angeben

Sie / Er kommt ursprünglich aus ...

Sie / Er hat die ... Staatsangehörigkeit.

Sie / Er ist ... Staatsbürger/in.

etwas begründen

Wegen ... ist sie / er ...

Ein Grund dafür / für diese Entscheidung war ...

Ein weiterer Grund lag darin, dass ...

Bedingungen beschreiben

Bei ... hat ihr / ihm geholfen, dass ...

Unterstützung hat sie / er von ... bekommen.

... wurde dadurch erleichtert, dass ...

Sl. 6 Udžbenik za kurs jezika Višfalf, B2.1, str. 9, Hueber Verlag

U udžbenicima za nemački kao strani jezik ne postoje konkretni formati zadataka za didaktiku višejezičnosti. Oomen-Welke (2020: 184) ukazuje na konkretne mogućnosti za „nastavu nemačkog jezika u koju je integrisana višejezičnost“ (dakle, nastava nemačkog jezika kao maternjeg) i služi se sledećom argumentacijom (2020: 186): „Višejezičnost u nastavi nemačkog jezika predstavlja zajedničku šansu za sve da se razgovorom o različitim jezicima i uporednim radom na jeziku skrene pažnja na jezike i da se radom na njima dospe do znanja i svesnosti.“ Bredthauer et al. (2021) su sastavili konkretne nastavne koncepte za nastavu nemačkog jezika, koji se, međutim, očigledno ne primenjuju onoliko često koliko bi trebalo.⁴ Tamo se mogu naći konkretni zadaci u vezi sa kontrastiranjem jezika, izradom višejezičnih plakata, razmenom strategija učenja među učenicima i učenicama kao i u vezi sa pretraživanjem interneta na nekoliko jezika. Osim već pomenutih primera, tu su i višejezično (čitajuće) pozorište (up. Henning 2020: 78 i d.) i višejezično čitanje naglas (MeVol, Nelson 2008).

Analiza planova raspodele gradiva iz nemačkog jezika od 10. razreda pokazuje da u nekom trenutku jeste bila navedena senzibilizacija za jezičke varijetete, ali se ni u jednom od planova ne pominju pristupi višejezičnosti.

⁴ <https://www.mercator-institut-sprachfoerderung.de/de/publikationen/material-fuer-die-praxis/mehrsprachige-unterrichtselemente/>

Plan raspodele gradiva za predmet nemački jezik, **Napredni nivo znanja**, pokrajina Baden-Virtemberg/ Nivo kursa 2019/20–2020/21 / Matura 2021. (**Leistungsfach** BW / Kursstufe 2019/20–2020/21 / Abitur 2021).

Sadržaji

- refleksija o promenljivosti jezika i njegovih normi;
- refleksije o jezičkim varijetetima, kritička diskusija o njihovim pojavnim oblicima i posledicama.
- refleksije o različitim jezičkim varijetetima u njihovoj komunikativnoj, socijalnoj i dijalektalnoj funkciji i njihovom kulturnom značaju i njihova upotreba
- opis jezika u kontekstu njegove sposobnosti transformacije, objašnjenje ishoda jezičkih promena

Međutim, tek treba da usledi precizna analiza udžbenika.

4 Mladi kao ciljna grupa

„Obrazovanje posle 10. razreda srednje škole zahteva više od uvežbavanja osnovnih kompetencija. U pitanju su nauka i specijalizacija, učenje participativnih kompetencija i evaluativnih kompetencija, vlast i politika, konkurencija i saosećanje, razvoj interesovanja mladih odraslih osoba i sticanje samostalnosti“ (Keuffer & Kublitz-Kramer, 2008: 11).

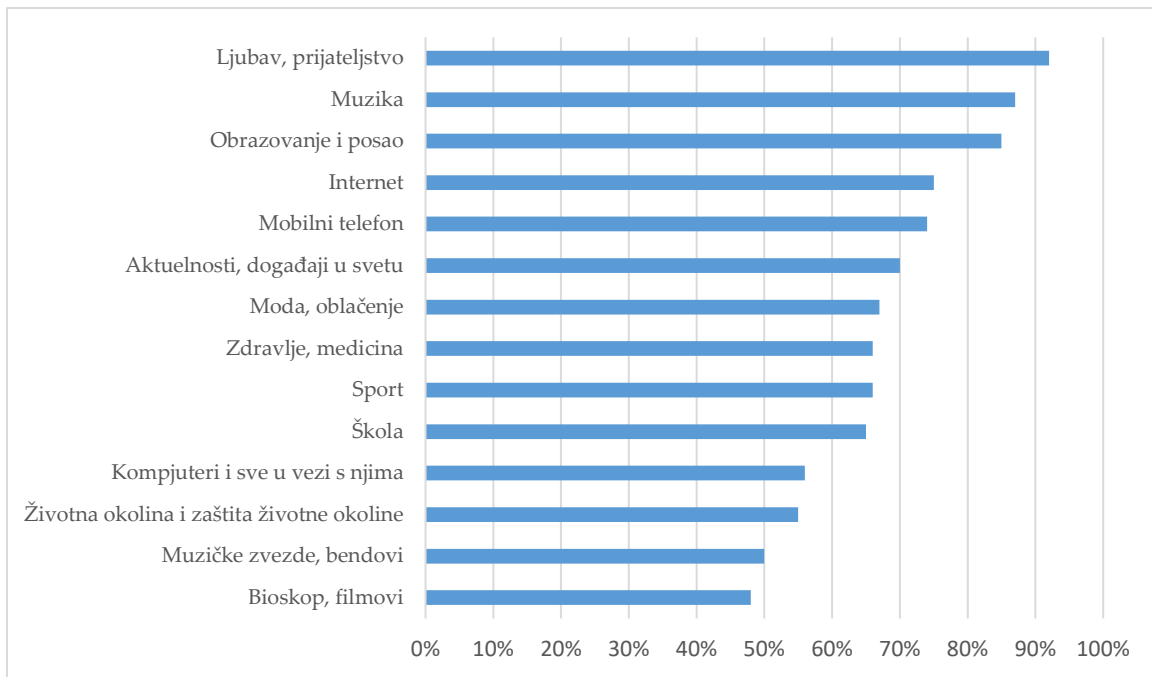
Mladi moraju kognitivno da se aktiviraju, odn. moraju se odabrati teme koje su im interesantne (v. dole). Žele da ih percipiraju kao pojedince, te im se stoga mora dati mogućnost da govore kao oni sâmi. Potrebna im je interakcija odn. orijentacija u postupcima i proizvodima. Moraju da nauče da rade samostalno, da zajedno sa drugima reflektuju svoje proizvode učenja, da nauče da rade u timu. Nastava treba da bude povezana sa svetom u kojem živimo. Osim kognitivnog razvoja, neophodan je i razvoj nekognitivnih obeležja učenja poput životne radosti (up. Rubach & Lazarides 2021: 8).

Čini se da je za mlade posebno relevantno da se, kao što je već pomenuto, izaberu teme koje su njima interesantne. Statista ⁵ navodi dve najvažnije teme, a to su prijateljstvo i muzika, tj. ove tematske oblasti su pogodne upravo za nastavu stranih jezika.

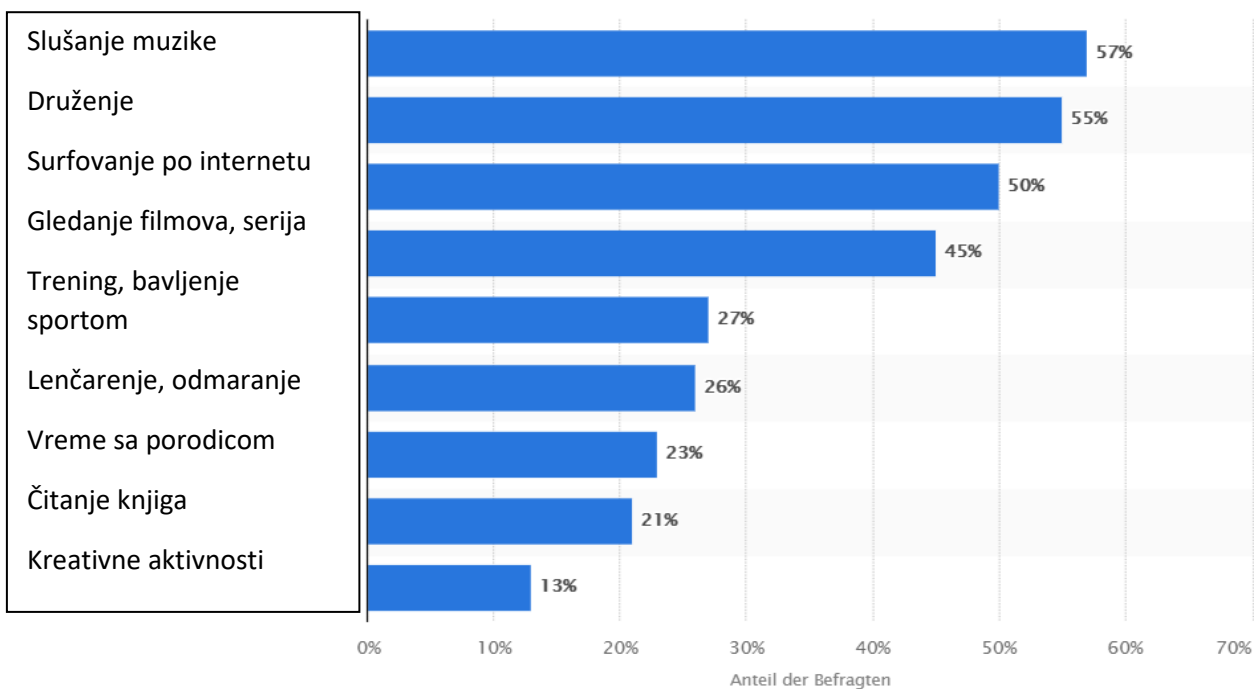
---

⁵ Statista 2022, pristup preko Univerziteta Johanes Gutenberg

Sl. 7: Interesovanje mladih u dobi od 12-19 godina (statista 2022, preuzeto 14.09.2022)

Details: Deutschland; Kantar; Anfang Januar bis Mitte März 2019; 2.572 Befragte; 12-25 Jahre

© Statista 2021

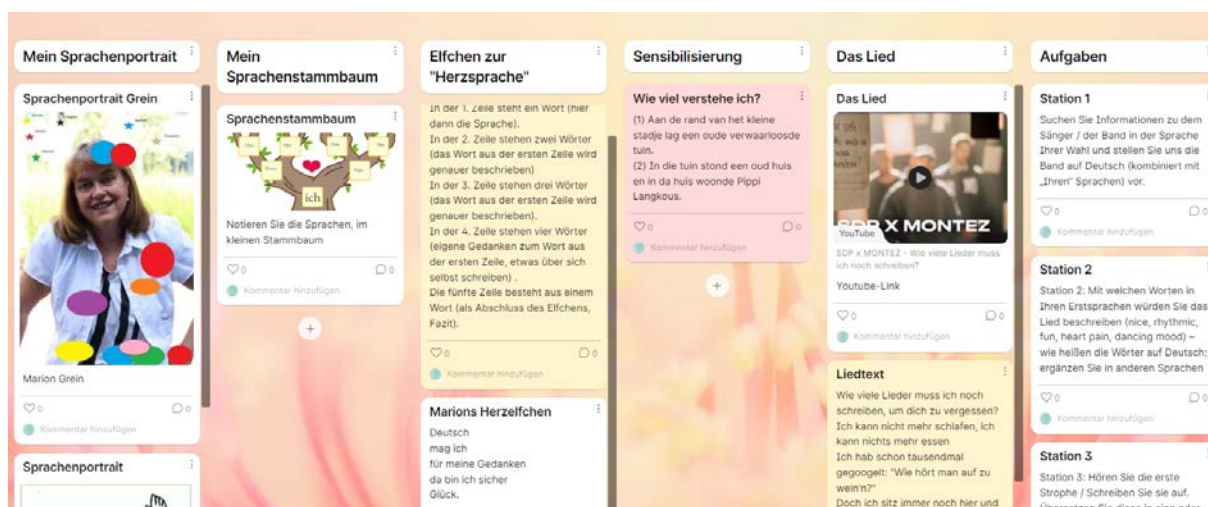
Koje su omiljene aktivnosti ove ciljne grupe u slobodno vreme? (statista 2021).

Sl. 8: Omiljene aktivnosti u slobodno vreme mladih u dobi od 12-25 godina (statista 2022, preuzeto 14.09.2022.)

5. Jedna nastavna jedinica u sklopu didaktike višejezičnosti za mlade

U nastavku ću skicirati 4-časovnu nastavnu jedinicu koja je u delovima realizovana tokom nastave nemačkog jezika u jednoj nemačkoj školi u Brazilu. Proba kompletne jedinice tek predstoji i uslediće (nadajmo se) nakon prezentacije tokom digitalne konferencije Polyglott, koju 21. i 22.10.2022. organizuje Goethe-Institut u Srbiji. Ako je dozvoljeno uključivanje prvih jezika, moguća je obrada nakon A2, pri čemu ne postoji nikakva granica nagore.

Pregled se može naći na *Padlet*-u koji nudi različite nivoe i radne listove (<https://padlet.com/grein/SOE>):

Sl. 9 Screenshot Padlet-a Mehrsprachigkeit Grein (Višejezičnost Grajn)

Pri tome su uzeti u obzir faktori koji su razmatrani u okviru ovog koncepta, dake:

- Višejezičnost
- Kognitivna aktivacija
- Svet u kojem živimo posmatran kroz teme
- Jezici kao oni sâmi (personalizacija)
- Interakcija i orijentacija prema postupcima
- Samostalni rad timski rad
- Orijentacija prema proizvodu i refleksija

Početak: jezički portret ili jezički rodoslov

Na početku učenici mogu da biraju između svog jezičkog portreta i jezičkog rodoslova. Jezički portreti se već uspešno koriste u domenu Nemačkog kao drugog jezika. Ovaj koncept je osmislio Krumm (2001), koji (2010: 16) piše:

Početak primene jezičko-biografskog pripovedanja, po pravilu, čini jezički portret kod svako boji svoj jezik različitim bojama ucrtani u siluete [...], aktivnost koju s velikim oduševljenjem ne

izvršavaju samo deca, nego - eventualno nakon kratkog oklevanja - i odrasli, što uvek ima za posledicu da skoro svi žele da napišu nešto na svoj portret odn. da nešto ispričaju o njemu.

Učenici i učenice dobijaju predložak ili, kao što ja to činim na sl. 9, na svoju fotografiju doctavaju različite boje, uz pitanje: Koji jezik asociiram sa kojim delom tela? Koju boju asociiram sa kojim jezikom? Jezički portret omogućuje celoviti pogled na jezike koje „poznajemo“, odn. mogu se bez problema integrisati i oni jezici čije se poznavanje svodi na svega nekoliko reči ili izraza. (Primer Brazil: *Moj stomak je crveno-beli, kao japanska zastava, jer mnogo volim da jedem suši.*). Učenici i učenice se sasvim konkretno bave jezičkom raznolikošću i povezuju je s emocijama (brojni primeri mogu se naći u Krumm 2010).

Zadatak: Pogledaj sledeći primer. Uzmi prazan papir i nacrtaj svoj jezik (raznim bojama) na taj list papira.

Međutim, kao alternativu učenici i učenice mogu da nacrtaju svoj jezički rodoslov. Pri tome učenik/ca stoji dole i dopunjuje prvi jezik svojih roditelja i svojih deke i bake. Decu zaista rastužuje kada tamo stoji samo jedan jedini jezik i zavide mladima koji imaju više jezika. Dodatno uz prve jezike mladi mogu i da istražuju koje jezike „poznaju“ članovi njihovih porodica.

Svi učenici i učenice okačice svoje proizvode i posmatraće proizvode svojih drugova i drugarica. Pitanja drugih učenika i učenica proizvešće autentične govorne situacije.

Zadatak (alternativa): Nacrtaj svoj jezički rodoslov: Koje jezike govoriš? Koje jezike govore tvoji roditelji i tvoji baka i deka?

Drugi korak: Vilenjaci u srcu

Drugi zadatak je pisanje jezičkog vilenjaka. Pri tome učenici i učenice mogu sami da odluče na kom jeziku i o kom jeziku žele da pišu. U Brazilu sam kao primer dala tri vilenjaka (v. dole); to je učenike motivisalo da takođe napišu nekoliko vilenjaka tako da je obeležje ovog zadatka izražena unutrašnja diferencijacija.

Većina učenika je upoznata sa vilenjacima tako da postavka zadatka mora tek neznatno da se izmeni.

Zadatak: Napiši jednog vilenjaka na jeziku po svom izboru. Kako to izgleda?

U 1. redu se nalazi jedna reč (ovde će to biti određeni jezik).

U 2. redu se nalaze dve reči (detaljnije se opisuje jezik iz prvog reda)

U 3. redu se nalaze tri reči (jezik se dodatno opisuje).

U 4. redu se nalazi 4 reči (vlastite ideje o jeziku, napiši nešto o sebi).

Peti red se sastoji od jedne reči (kao završetak vilenjaka, zaključak).

Ako želiš, možeš da napišeš još vilenjaka.

Moji vilenjaci - primeri

Nemački

mag ich
für meine Gedanken
da bin ich sicher
Glück.

Engleski

I know
more academic writing
language that is
international
helpful.

日本語

ちょっと むずかしい
大好きですよ
子供時代の言語
安全

Prevod sa japanskog

Japanski

malo komplikovano

volim

jezik mog detinjstva

sigurnost.

Nihongo

chotto muzukashii

Daisuki desu yo

Kodomo jidai no gengo

Anzen

Treći korak: „Pristup vezan za sposobnosti“ - Uzajamno razumevanje

Da bi se učenicima i učenicama pokazalo koliko toga mogu da zaključče, korišćeni su primeri za Pipi Dugu Čarapu iz Hufeisen & Marx (2014: 37) jer je Pipi Duga Čarapa većini mladih poznata i iz njihovih prvih jezika. Učenici i učenice prepoznaju kojim strategijama zaključivanja su već ovladali. S jedne strane, to pruža dodatnu motivaciju, a, s druge strane, jača samoefikasnost, dakle, poverenje u vlastite sposobnosti i kompetencije koje im omogućuju da sâmi savladaju određeni zahtev.

Zadatak: Sada ćete videti dve rečenice na nizozemskom? Šta možete da razumete? Da li možete da prevedete pojedinačne reči iako niste nikada učili nizozemski? Mala pomoć: Radi se o početku knjige koju ste možda pročitali kao dete. Po toj knjizi je snimljen i film. Šta vam je pomoglo? Zatim popunite spisak nepoznatih reči.

(1) Aan de rand van het kleine stadje lag een oude verwaarloosde tuin.

(2) In die tuin stond een oud huis en in da huis woonde Pippi Langkous.

Vaš prevod:

Spisak reči za učenje:

nizozemski	nemački	engleski	dodatni jezik	dodatni jezik
------------	---------	----------	---------------	---------------

Aan				
de				
rand				
van				
het				
kleine				
stadje				
lag				
een				
oude				
verwaarloosde				
tuin				
in				
die				
stond				
huis				
en				
da				
woonde				

Četvrti korak: Rad sa muzikom (učenje po stanicama)

Poslednji korak ostavlja učenicima i učenicama brojne mogućnosti izbora. Ovaj zadatak je već rađen probno sa učenicima i učenicama iz različitih zemalja. Polazište je interesovanje mladih za muziku. Učenici i učenice sâmi mogu da odaberu koju pesmu žele da obrade, pri čemu može da bude svrsishodno ili neophodno da se napravi prethodni izbor. Za to mogu postojati različiti razlozi (etički ili religiozni). Učenici i učenice ovde rade po stanicama. Načelno je moguće da se ovaj zadatak prilagodi nekoj specifičnoj ciljnoj grupi. Učenici se najpre upoznaju sa aktuelnim top listama nemačke muzike. Učenici i učenice uglavnom imaju pametni telefon i slušalice koje mogu da koriste.

Na top listi od 14.09.22. su se nalazile sledeće pesme

Izvođač	Pesma
Domiziana	Ohne Benzin (Bez benzina)
Miksu	Sehnsucht (Čežnja)
Pietro Lombardi	Ich lass dich nicht los (Ne puštam te)
1986zig	Kopf aus (Isključi glavu)
DJ Robin	Layla (Lajla)
Emilio Sakraya	Ausmacht (Ne smeta)
SDP	Wie viele Lieder muss ich noch scheinben (Koliko pesama moram još da napišem)
Ayliva	Bleib (Ostani)
Clueso	Die schönsten Tage (Najlepši dani)
Fourty	Wenn du mich vermisst (Ako ti nedostajem)
Romero	Sie liebt Techno (Ona voli tehno)

Zadatak 1: Kratko slušajte svaku od pesama (youtube) i odlučite koja od njih vam se nakon prvog slušanja čini zanimljivom. Morate da se opredelite za jednu pesmu.

Preporučljivo je da za beleženje rezultata napravite Padlet (ili nešto slično), na taj način svaka grupa može da beleži svoje rezultate.

Navešću ovde primer za SDP: Wie viele Lieder muss ich noch schreiben (Koliko pesama moram još da napišem)

Zadatak 2: Sada ćemo zajedno slušati pesmu koju ste izabrali. Na raspolaganju je nekoliko različitih zadataka u vezi sa ovom pesmom, opredelite se koji zadatak vam se najviše dopada. Imate 30 minuta vremena. Ako završite ranije, izaberite još jedan zadatak. Kasnije ćete prezentovati svoja rešenja.

Pre slušanja, svaka grupa može da uzme po jedan odlomak.

Wie viele Lieder muss ich noch schreiben, um dich zu vergessen?	Koliko pesama moram još da napišem da te zaboravim?
Ich kann nicht mehr schlafen, ich kann nichts mehr essen	Ne mogu više da spavam, ne mogu više da jedem
Ich hab schon tausendmal gegoogelt:	Hiljadu puta sam tražio na Google-u
"Wie hört man auf zu wein'n?"	„Kako prestati sa plakanjem?“
Doch ich sitz immer noch hier und schreib dir diese Zeil'n	Ali ja još uvek sedim ovde i za tebe pišem
Ich hab alles schon probiert	Probao sam sve
Mich selbst therapiert	Sve moguće terapije
Dich zehnmal schon blockiert	Deset puta te blokirao
Die Wohnung neu tapeziert	Stan iznova tapacirao
Was ich auch mache, es hilft nicht	Šta god uradio, ništa ne pomaže
Ich frag mich, bei wem bist du heut Nacht und das killt mich	S kim si noćas, ubija me to, pitam se
Jeder Gedanke handelt nur von dir, ich ertrag's nicht	U svakoj mojoj misli si ti, ne mogu da podnesem
Du bist weg und ich sitz hier und ich frag mich	Otišla si i sedim ovde i pitam se
Wie viele Lieder muss ich noch schreiben, um dich zu vergessen? [...]	Koliko pesama moram još da napišem da te zaboravim? [...]
Eigentlich wollt ich nie ein Liebeslied schreiben	Zapravo nikada nisam hteo da napišem ljubavnu pesmu
Doch ich hab kein'n Plan, wie soll ich dir das sonst zeigen?	Kako da ti to pokažem, nemam ideju? Yeah
Ich will ein anderes Ende fürs Drehbuch	Hoću drugačiji kraj ovog scenarija
Wo ist dieses scheiß Happy End?	Gde je taj prokleti hepi end?
Liebe kann doch nicht so krass wehtun	Ljubav ne može toliko da boli
Ob du wohl auch grad an mich denkst?	Da li sada misliš na mene?

Po želji učenika i učenica, možete još jednom zajedno slušati pesmu.

Izbor	Cilj
Stanica 1	Nađite informacije o ovom bendu na jeziku po svom izboru i predstavite ovaj bend na nemačkom (u kombinaciji sa „vašim“ jezicima).
Stanica 2	Kojim rečima na vašem maternjem jeziku biste opisali ovu pesmu (npr. <i>nice, rhythmic, fun, heart pain, dancing mood</i>) – kako glase ove reči na nemačkom; dopunite vaš opis na drugim jezicima
Stanica 3	Prevedite prvu strofu / refren na jedan ili više drugih jezika / na vaš maternji jezik ili vaše maternje jezike
Stanica 4	Nađite sličnu pesmu na nekom drugom jeziku, prevedite prvu strofu / refren na nemački. Kasnije nam pustite tu pesmu.
Stanica 5	Obeležite centralne glagole u tekstu i napravite jezički karton (dakle, 6 glagola, npr. schreiben (pisati), weinen (plakati), wissen (znati), vergessen (zaboraviti), essen (jesti), schlafen (spavati).

Učenici i učenice će na kraju časa prezentovati svoje rezultate i dobiće povratnu informaciju od ostalih učenika i nastavnika. Takođe, učenici i učenice mogu na kraju i da izvrše evaluaciju nastavne jedinice.

6

Uzimaju se u obzir centralni faktori poput višejezičnosti, kognitivne aktivacije, odnos prema svetu u kome živimo (aktuelna muzika sa top lista, interesna sfera ciljne grupe), personalizacija (jezik/ci do kojih mi je stalo), interakcija, orijentacija ka proizvodu i refleksija. Mnogi tipovi zadataka pri tom nisu ograničeni na nastavu stranih jezika, nego mogu da se integrišu u druge nastavne predmete. Preostaje da se nadamo da će formati zadataka za didaktiku višejezičnosti ubuduće biti zastupljeniji u nastavi.

7 Bibliografija

Butzkamm, Wolfgang (1973). *Aufgeklärte Einsprachigkeit. Zur Entdogmatisierung der Methode im Fremdsprachenunterricht*. Heidelberg: Quelle & Meyer.

De Bot, Kes & Roche, Jörg (2018). Mehrsprachigkeit: Kognitive Aspekte. U: Roche, J. & Terrassi-Haufe, E. (Hrsg.). *Mehrsprachigkeit und Spracherwerb. Kompendium DaF/DaZ*. Tübingen: Narr, 18-28.

Gantefort, Christoph (2020). Nutzung von Mehrsprachigkeit in jedem Unterricht: Das Beispiel „Translanguaging“. U: Gogolin, I., Hansen, A., McMonagle, S. und Rauch, D. (Hrsg.). *Handbuch Mehrsprachigkeit und Bildung*. Wiesbaden. Springer Verlag, 201-206.

García, Ofelia (2009). Education, Multilingualism and Translanguaging in the 21st Century. U: Skutnabb-Kangas, T., Phillipson, R., Mohanty, A. K. & Panda, Minati (Hrsg.) *Social Justice through Multilingual Education*. Bristol: Multilingual Matters.

García, Ofelia (2011). Theorizing Translanguaging for Educators. U: Celtic, C. & Seltzer, K. (Hrsg.). *Tranlanguaging A Cuny-Nysieb Guide for Educators*. New York: The City University of NY, 1-6.

- García, Ofelia & Kleyn, Tatyana (Hrsg.) (2016). *Translanguaging with Multilingual Students. Learning from Classroom Moments*. New York: Routledge.
- García, Ofelia & Lin, Angel M. Y. (Hrsg.) (2017). *Bilingual and Multilingual Education*, Encyclopedia of Language and Education. 3. Auflage. Cham: Springer International.
- Gemeinsamer Europäischer Referenzrahmen (2020). *Common European Framework of Reference for Languages. Learning, teaching, Assessment. Companion Volume*. Council of Europe.
- Gogolin, Ingrid, & Lüdi, Georges (2015). Mehrsprachigkeit: Was ist Mehrsprachigkeit? In vielen Sprachen sprechen. Redaktion Magazin Sprache, Goethe-Institut.
- Grein, Marion & Riedinger, Miriam (2022). Mehrsprachigkeit. U: Grein, M, Nagels, A. & Riedinger, M. *Neurodidaktik Aktuell*. München: Hueber, 77-80.
- Henning, Ute (2020). *Mehrsprachiges Theaterspiel an der Schule. Einstellungen von Schüler:innen zu Sprachen und Mehrsprachigkeit*. Darmstadt: Technische Universität [Dissertation].
- Hufeisen, Britta (2003). Kurze Einführung in die linguistische Basis. U: Hufeisen, Britta & Neuner, Gerhard (Hrsg.). *Mehrsprachigkeitskonzept – Tertiärsprachenlernen – Deutsch nach Englisch*. Strasbourg: Council of Europe Publishing. Seiten?
- Hufeisen, Britta (2008). Wieso ist „Mehrsprachigkeit“ ein solch aktuelles Schlagwort? Eine vorläufige Bestandsaufnahme. *Frühes Deutsch 5; 14*, 4-7.
- Hufeisen, Britta (2010). Theoretische Fundierung multiplen Sprachenlernens – Faktorenmodell 2.0. U: Hufeisen, Britta (Hrsg.). *Jahrbuch Deutsch als Fremdsprache 36. Thematischer Schwerpunkt: Mehrsprachigkeitsdidaktik*. München: Iudicum, 200-207.
- Hufeisen; Britta & Marx, Nicole (Hrsg.) (2014). *EuroComGerm – Die sieben Siebe*. 2. Auflage. Aachen: Shaker.
- Hufeisen, Britta (2020). Faktorenmodell: Eine angewandte linguistische Perspektive auf das Mehrsprachenlernen. U: Gogolin, I., Hansen, A., McMonagle, S. und Rauch, D. (Hrsg.). *Handbuch Mehrsprachigkeit und Bildung*. Wiesbaden. Springer Verlag, 75-80.
- Keuffer, Josef & Kublitz-Kramer, Maria (2008). Was braucht die Oberstufe? Diagnose, Förderung und selbstständiges Lernen. Weinheim: Beltz, 157-168.
- Kirsch, Claudine & Montini, Simone (2016). Translanguaging: Eine innovative Lehr- und Lernstrategie. *Sprachbildung, Forum 365, Dossier*, 23–25.
- Klein, Horst G. & Stegmann, Tilbert Didac (2000). *EuroComRom – die sieben Siebe. Romanische Sprachen sofort lesen können*. Aachen: Shaker.
- Krumm, Hans-Jürgen (2001). *Kinder und ihre Sprachen – lebendige Mehrsprachigkeit*. Wien: Eviva Verlag.
- Krumm, Hans-Jürgen (2010) Mehrsprachigkeit in Sprachenporträts und Sprachenbiographien von Migrantinnen und Migranten. *AkDaF Rundbrief 61*, 16-24.
- Nelson, Blake (2008). *Paranoid Park*. Weinheim/Basel: Beltz.
- Odendahl, Kerstin & Scheffler, Jan (2011). Recht der Jugend und des Bildungswesens / Das Prinzip der integralen Mehrsprachigkeit in der EU zwischen Ausbau und Begrenzung. *RdJB 1/2011*, 63-73.
- Oomen-Welke, Ingelore (2020). Mehrsprachigkeit im Deutschunterricht. U: Gogolin, I., Hansen, A., McMonagle, S. und Rauch, D. (Hrsg.). *Handbuch Mehrsprachigkeit und Bildung*. Wiesbaden. Springer Verlag, 181-188.
- Roche, Jörg (2012). *Mehrsprachigkeitstheorie. Erwerb – Kognition – Transkulturation – Ökologie*. Tübingen: Narr.

Roche, Jörg (2011). Mehrsprachigkeit als Herausforderung für das Bildungssystem. U: Biffl, G. & Rössl, L. (Hrsg.). *Migration und Integration - Dialog zwischen Politik, Wissenschaft und Praxis*. Bd. 2. Bad Vöslau: omnium, 25-35.

Rubach, Charlott & Lazarides, Rebecca (2021). *Emotionen in Schule und Unterricht. Bedingungen und Auswirkungen von Emotionen bei Lehrkräften und Lernenden*. Verlag Barbara Budrich. JSTOR.

Lehrwerke (alle München Hueber Verlag)

Momente A2.1

Dabei A1.1

Vielfalt B2.1